

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА

Факультет філологічний
Кафедра української літератури

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
професор Хмарський В.М.
" _____ " 2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Світова теоретико-літературна думка початку ХХІ століття

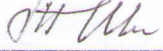
Рівень вищої освіти Третій (доктор філософії)

Спеціальність 035 Філологія

Розробник: Малютіна Наталя Павлівна, доктор філологічних наук,
професор, професор кафедри української літератури

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри української
літератури

Протокол № 1 від «4» вересня 2020 року

Завідувач кафедри доц. Шевченко Т. М.

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною
комісією (НМК) філологічного факультету

Протокол № 1 від "8" вересня 2020 року

Голова НМК проф. Кондратенко Н. В.

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Світова теоретико-літературна думка початку XXI ст.» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії спеціальності 035 Філологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні методологічні тенденції літературознавчих досліджень кінця XX – початку XXI століть.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. Викладається на другому році навчання (2-й семестр).

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Літературознавчий аналіз художнього тексту/твору у площині академічної науки про літературу
2. Новітні тенденції в методології літературознавчого дослідження

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомити здобувачів освіти із засадами здобутків світової літературознавчої думки початку XXI століття; сформувати *теоретичні знання* у галузі трьох видів сучасного дискурсу: художнього, наукового і літературно-критичного, а також сприяти поглибленню *практичних навичок* у науковій комунікації.

Завдання: сформувати навички самостійного оперування інструментарієм та прийомами (методами) наукового аналізу відповідно до новітніх літературознавчих підходів, а саме: представити основні теоретико-методологічні підходи в галузі сучасного формального, структурно-семіотичного аналізу, рецептивної поезики (естетики), наратології, герменевтики, деконструктивізму, культурологічних студій, постколоніальних і феміністських студій; окреслити і проаналізувати предмет, об'єкт і аспекти дослідження кожної із названих теоретико-методологічних шкіл; проаналізувати основні поняття і терміни в межах тої чи іншої методологічної позиції; з'ясувати пріоритетні і вразливі сторони кожної із проаналізованих теоретико-методологічних шкіл відповідно до завдань дослідження поезики художнього твору.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких **компетентностей**:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей.

ЗК-2. Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел.

спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК-1. Здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

СК-2. Здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.

СК-3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.

Програмні результати навчання.

ПРН-1. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.

ПРН-2. Знати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження.

ПРН-3. Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію;

ПРН-5. Дотримуватись норм наукової етики при здійсненні науково-інноваційної діяльності та проведенні власного дослідження.

ПРН-6. Планувати, ініціювати й здійснювати розробку дослідницько-інноваційних проєктів, організовувати роботу дослідницьких колективів;

ПРН-8. Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності;

ПРН-12. Реалізовувати стратегії дослідницького самовдосконалення та обирати засоби саморозвитку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Літературознавчий аналіз художнього тексту/твору у площині академічної науки про літературу

Тема 1. Психоаналіз у літературознавстві. Розвиток психоаналітичної теорії і літературознавства у ХХ ст. і на поч. ХХІ ст. (Ж. Лакан, Г. Блум). Фройдизм і неофройдизм. Основні аспекти психоаналізу З. Фрейда. Несвідоме в психічній структурі особистості. Едипів комплекс як головний код психоаналітичної теорії. Фройдівська теорія сублимації та сексуальності. Психоаналітичне тлумачення літератури в статтях З. Фрейда «Поет і фантазування», «Достоевський батьковбивство».

Тема 2. Герменевтика, психоаналіз і літературознавство. Психобіографічний метод. Сновидіння як прототип інших видів психічної діяльності. Фройдизм як модернізм. Вчення Ж. Лакана. Психоаналіз в українському літературознавстві початку ХХІ ст.

Тема 3. Розвиток теорії архетипів на поч. ХХІ ст. Архетипна критика К.-Г. Юнга. Вчення К.-Г. Юнга про архетипи і колективне несвідоме. Мистецтво як форма репродукції архетипів. Архетипні сюжети і міфологія. Статті Юнга про літературу: проблема методу. Типологія жанрів в архетипній критиці Н. Фрая. Біблія як першоміф європейської літератури.

Тема 4. Структуралізм і постструктуралізм. Наукові джерела структуралізму: російський формалізм, Празький лінгвістичний гурток. Структурна лінгвістика Ф. де Соссюра: співвідношення знаку і означника, довільність процесу означування. Вчення про бінарні опозиції К. Леві-Строса. Поняття «структурного аналізу». Структуралізм і психоаналіз на поч. ХХІ ст. Тартуська школа структуралізму і структурний аналіз твору в дослідженнях Ю. Лотмана. Постструктуралізм і деконструкція. Зародження постструктуралізму і розмивання поняття «структура» (Р. Барт, М. Фуко, Ю. Крістева, Ж. Дельоз, Ж. Бодріяр). Теорія деконструкції Ж. Дерріда.

Змістовий модуль 2. Новітні тенденції в методології літературознавчого дослідження

Тема 5. «Текстуальний аналіз» Р. Барта як практика аналізу. Поняття інтертекстуальності. Текст і контекст, прототекст, архетекст, інтертекст. Феміністична критика і гендерні студії.

Тема 6. Американська «нова критика». Текст як автономний естетичний предмет, його іманентний смисл. Метод «пильного читання» тексту. Розуміння структури і текстури. Літературно-критичні праці Т. С. Еліота і проблема художньої традиції. «Нова критика» і російська формальна школа.

Тема 7. Постколоніальна критика. Феміністична критика. Гей-лесбійська критика. Екокритика. Літературознавча оніристика. Постмодерністська критика (Ф. Джеймсон). Новий історизм у США.

Тема 8. Лінгвістично орієнтована критика. Наратологія. Сучасні гендерні студії як розвиток ідей феміністичної критики. «Постісторичний світ» і «Новий історизм (С. Грінблантт, Л. Монроз).

3. Рекомендована література

Основна:

1. Баррі П. Вступ до теорії: Літературознавство і культурологія. К., 2008.
2. Бахманн-Медик Д. Культурные повороты: новые ориентиры в науках о культуре / пер. с нем. С. Ташкенова. Москва, 2017.
3. Бергельсон М. Б., Драгай О. В., Акинина Ю. С. Нарративные стратегии: норма и патология. Язык. Константы. Переменные. Памяти Александра Евгеньевича Кибрика. Санкт-Петербург, 2014.
4. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. М., 1989.
5. Білоус П. В. Теорія літератури : навч. посіб. Київ, 2013.
6. Брюховецький В. Специфіка і функції літературно-критичної діяльності. К., 1986.
7. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство. К., 2008.
8. Говорушина Ю. А. Русская литературная критика на рубеже XX – XXI веков : автореф. дисс. ... д-ра. филол. наук. Томск, 2010.
9. Гундорова Т. І. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодернізм. Вид. 2-е, випр. і доп. Київ, 2013.
10. Гром'як Р. Історія української літературної критики (від початків до кінця XIX ст.) Тернопіль, 1999.
11. Державин В. Література і літературознавство. Вибрані теоретичні та літературно-критичні праці. Івано-Франківськ, 2005.
12. Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів / Пер. з англ. Львів, 2004.
13. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста, В. Тейлора: пер. з англ. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003.
14. История психоанализа в Украине / Сост. И. И. Кутько, Л. И. Бондаренко, П. Т. Петрюк. Харьков: Основа, 1996.
15. Квіт С. Герменевтика: посібник. К.: ВЦ «Києво-Могилянська академія», 2005.
16. Козлик І. Літературознавчий аналіз художнього тексту / твору в умовах сучасної міжнаукової та міжгалузевої взаємодії. Vychází péčí Středoevropského centra slovanských studií ve spolupráci s Českou asociací slavistů a Ústavem slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Brno, 2020.
17. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова, О. Бойченка та ін. Чернівці, 2001.
18. Література. Теорія. Методологія / упоряд. Д. Уліцька. К., 2006.
19. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / [за ред. М. Зубрицької]. Львів, 2002.
20. Ткаченко А. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства: Підручник для студентів. Вид. 2-е. К., 2003.
21. Ткачук О. Наратологічний словник. Тернопіль, 2002.
22. Тодоров Ц. Поняття літератури та інші есе: пер. з фр. К., 2006.
23. Фізер І. Психолінгвістична теорія Олександра Потебні: метакогнітивне дослідження. К.: Основи, 1993.

24. Фройд З. Вступ до психоаналізу: Лекції зі вступу до психоаналізу з новими висновками. К., 1998.
25. Хализев В. Е. Теория литературы. М., 1999.
26. Шмид В. Нарратология. М., 2003.
27. Юнг К. Г., Нойманн Э. Психоанализ и искусство: пер. с англ. М., К., 1996.

Додаткова

1. Антологія феміністичної філософії / за ред. Елісон М. Джагер та Айрис Меріон Янг; пер. з англ. Б. Єгідис; наук. ред. пер. О. Іващенко. К., 2006.
2. Безпечний І. Теорія літератури. К.: Смолоскип, 2009. 388 с.
3. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури : підручник. К., 2006.
4. Гендерні студії в літературознавстві: навч. посібник / за ред. В. Л. Погребної. Запоріжжя, 2008.
5. Гундорова Т. Кітч і Література. Травестії. К., 2008.
6. Зборовська Н. В. Психоаналіз і літературознавство: посібник. К., 2003.
7. Иссерс О. С. Люди говорят... : дискурсивные практики нашего времени. Омск, 2012.
8. Корчинский А. В. Форманты мысли: литература и философский дискурс. Москва, 2015.
9. Лановик М. Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проєкції. Тернопіль, 2006.
10. Ласло-Куцюк М. Засади поетики. Бухарест, 1983.
11. Леві-Строс К. Структурна антропологія: пер. з фр. К., 2000. 387 с.
12. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / За ред. А. Волкова, О. Бойченка, І. Варича та ін. Чернівці, 2001.
13. Літературна компаративістика. Вип. 1. К.: ПЦ «Фоліант», 2005.
14. Мітосек З. Теорії літературних досліджень. Сімферополь, 2005.
15. Павличко С. Д. Теорія літератури. К., 2002.
16. Пахаренко В. І. Основи теорії літератури. К., 2007.
17. Перкінс Д. Чи можлива історія літератури? К., 2005.
18. Сторі Дж. Теорія культури та масова культура / пер. з англ. Харків, 2010.
19. Годоров Ц. Поняття літератури та інші есе. К., 2006.
20. Червінська О. В. Рецептивна поетика. Історико-методологічні та теоретичні засади. Чернівці, 2001.

Електронний ресурс

1. twirpx.com/file/524552/
2. knigi.tr200.ru/f.php?f...p=0
3. student-library.net/.../86-1-0-1043
4. alleng.ru/edu/philos3.htm
5. monsimulacres.at.ua/load/12
6. ladoshki.com/?books...29
7. chitalka.info/gumaniratni_nauki.html
8. konspect.com/philosophy.html
9. iphonebooks.info/1310-flosofya-spscherba

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Залік.

5. Методи діагностики успішності навчання

Оцінювання усних відповідей, письмових завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, усна відповідь під час складання заліку.